

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Martini Chemnitii, Doctoris Theologi celeberrimi, Harmonia Quatuor Evangelistarum

Quam ab Eodem feliciter inchoatam ... D. Polycarpus Lyserus, et D.
Johannes Gerhardus, ... Is quidem continuavit, Hic perfecit ; Opus
Eruditionis Stupendæ, Orthodoxorum consensu approbatum, idemque tot
Eruditorum desideriis adhuc expetitur

**Chemnitz, Martin
Leyser, Polycarp
Gerhard, Johann**

Hamburgi, MDCCIII

VD18 90617681

Caput CXVII. In Qvo Christus Docet Viam In Regnum Coelorum Esse
Angustam. Lucae. 13. v. 23.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18203

II. De posteriore refert Evangelista, quomodo illi qui Jesum convenerunt, audita ipsius doctrina & visis miraculis, sibi in memoriam revocarint, quæ dudum ex Johanne audierant, unde postmodum JESUM cum Johanne conferendo, collegerint, Jesum Johanne majorem, & proinde Messiam esse. Duobus in eo colligendo utuntur argumentis. 1. *Joannes quidem signum edidit nullum.* Volunt dicere: Johannes eximius fuit Doctor, quem omnes magnificimus, & plerique pro Messia eum habere voluerunt. Sed nullis claruit miraculis stupendis, qualia a nemine mortalium unquam sunt edita. Dubium est ergo nullum, ipsum Johanne & omnibus Prophetis esse superiorem. Agnoscunt, DEUM pro filio suo, quem salvatorem in mundum missus erat, sibi reservasse peculiaris signa, ex quibus & agnosceretur & bonis omnibus commendatus redderetur. Sicut etiam Jes. id prædixit, c. 35. v. 5. Et si absque eo fuisset, quomodo discipuli Joannis à Magistro suo abstracti potuissent? Qui sic agrè eum reliquerunt, & ad Jesum se contulerunt. 2. Alterum argumentum est: *omnia, quæcunque dixit Joannes de hoc, vera erant.* Quibus verbis Johannem verum de JESU Christo testem fuisse prædicant, quo laudis titulo majori cohonestari non potuisset. Nam etiam in cælis hæc summa Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum & syncerorum verbi ministrorum erit gloria, quod in his terris veri fuerunt Christi testes.

Effectum horum somnium adjicitur: *Et crediderunt multi illis in eum.* Vocula illis non otiose hic est adjecta; sed significat ipsum etiam locum mirè profuisse ad excitandam fidem. Ibi enim sibi in memoriam revocarunt, quæcunque ante triennium ex Joanne ibidem audierant. Sic enim sæpè fieri solet, ut quemadmodum quædam semina in agro non mox primo anno suppullulant, sed quædam secundo, quædam tertio anno: ita etiam semen verbi auditi in quorundam animis ad tempus absque fructu jacet, & tantum non emortuum esse videtur. Sed progressu temporis aliis circumstantiis accedentibus, succrescere incipit, & non contemnendos fert fructus. Nullus ergo verbi minister temere de laboribus docendi propterea desperet, quod non videt vestigio fructum suarum concionum. Faciat ipse officium, diligenter oret, & DEO committat eventum, nec dubitet, quin ipse sit factururus, ne labor ipsius inanis sit in Domino, sicuti promisit Jesa. 55. v. 10. Interim videmus hic fulcra fidei hæc duo esse firmissima, 1. consensum & harmoniam prædictionum de Christo, quando videmus omnia esse vera quæ de ipso prædicta sunt in Mose, Psalmis & Prophetis. Eventus prædictionibus omnibus exactè respondit. 2. Miracula Christi tum vetera tum hodierna, quibus Evangelium crucis divina sua præsentia inter medios hostes conservat. Hæc duo si etiam nos attenderimus, facile in fide nostra stabilimur, nisi ipsi nobis deesse velimus.

CAPUT CXVII.

IN QVO CHRISTUS DOCET VIAM IN REGNUM COELORUM ESSE ANGUSTAM.

LUCÆ 13. v. 23.

RATIO ORDINIS.

HMNES Harmonici scriptores hanc historiam annectunt præcedenti versui 22. quasi illa acciderit in illa professione, quæ per civitates & castella docens iter fecit Hierosolymam. Neque ego ab eorum consensu recederem, nisi me moverent Lucæ verba, quæ huic historiæ subjuncta. Ibi enim scribit: *ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, eodem die, nimirum quo ab illo interrogatus fuerat, accesserunt quidam Phariseorum, dicentes: Exi & vade hinc, quia Herodes vult te occidere.* Hoc nullibi, præterquam in Peræa, in qua Christus postquam Hierosolymam dereliquisset, accidere potuit. Nam in Judæa & Samaria Herodes nullam habuit juris-

ditionem: Ideo ibi eum occidere non potuisset. In Galilæam autem Dominus nondum descenderat. Hanc meam sententiam de ordine confirmat etiam illud, quod Iesus ipse in comminatione sua contra Hierosalem inter alia inquit: *Dico vobis, quod non videbitis me, donec venerit tempus, cum dicetis: Benedictus qui venit in nomine Domini.* Hoc verò factum est ipso die Palmarum, Matth. 21. v. 9. Ergo historiæ ultimi hujus trimestris sic ordinandæ sunt, ne post hæc expressa Christi verba ipse dicatur Hierosolymam venisse, antequam isto cantico ab ipsis fuit exceptus. Dubium itaque mihi est nullum, hunc esse proprium harum historiarum in Harmonia locum.

QVÆSTIO, AN PAUCI SINT SALVANDI.

LUC. 13.

23. Εἶπε δὲ τῆς αὐτῆς, κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς.

23. Ait autem illi quidam: Domine, an pauci sunt qui salventem consequuntur? ille vero dixit ad illos:

24. Ἀγώ-

24. Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης ὅτι πολλοὶ (λέγω ὑμῖν) θέλουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύουσιν.
25. Ἄδ' ἂν ἐγερθῆ ὁ οἰκοδομητής, καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἀρξήσθε εἶπω ἐξαναί, καὶ κρῆν τ' θύραν, λέγοντες, κύριε, κύριε, ἀνοίξον ἡμῖν, καὶ ἀπακλειθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐσε.
26. Τότε ἀρξήσθε λέγειν, ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.
27. Καὶ ἐρεῖ· λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν ἐσε. ἀποστῆτε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας.
28. Εκκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὁψήσθε Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, καὶ πάντας τοὺς προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.
29. Καὶ ἔξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.
30. Καὶ ἰδοὺ, εἰσὶν ἔσχατοι, οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶ πρῶτοι, οἳ ἔσονται ἔσχατοι.
24. *Contendite intrare per angustam portam: quia multi (dico vobis) querent intrare, & non poterunt.*
25. *Quum autem surrexerit paterfamilias, & clauferit ostium, & ceperitis foris stare & pulsare ostium, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis, & respondens dicet vobis: Non novi vos, unde sitis.*
26. *Tunc incipietis dicere: Edimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti.*
27. *Et dicet: Dico vobis, nescio vos unde sitis. Discedite a me omnes qui patratu iniquitatem.*
28. *Ibi erit fletus & stridor dentium, quum videritis Abraham & Isaac & Jacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.*
29. *Et venient ab Oriente & Occidente, & Aquilone & Austro, & accumbent in regno Dei.*
30. *Et ecce, sunt postremi, qui erunt primi, & sunt primi, qui erunt postremi.*

Periocha hujus quaestionis.

Dum servator noster Jesus Christus aliquantis per in Peræa manet, ibique in hybernis subsistit, quidam ipsi hanc quaestionem proponit: *Domine, pauci sunt, qui salutem consequuntur? Quis hic Quaestor fuerit, novisse non possumus: non tamen ex Apostolorum, nec ex discipulorum, nec ex credentium numero fuisse ex circumstantiis historiae manifestum est. Neque enim ex pietate & singulari animi devotione, sed ex curiositate, vel potius ex impietate hanc quaestionem movit, ea Dominum tentans, ut coram reliquis confundere posset. Nam si Dominus dixisset, multos esse salvandos, eidem objecisset; cur ergo tam pauciplum salutis praecone sequerentur? Rursus, si directè paucos salvandos affirmasset, culpam hujus in ipsum salutis praecone conjecisset, & simul alios eo sermone offensos iri speravit, siquidem nemo libenter ex damnandorum numero censeri vult. Dominus ergo verisimiliter hujus hominis astutiam intelligens, non directè ad propositam quaestionem respondet, siquidem ad salutem nobis nihil proficeret, si maxime totum numerum salvandorum exactè novissemus: sed potius occasione ex proposita quaestione sumpta, convertit sermonem suum ad totius populi multitudinem, eamque instituit de eo, quod cognitum magis est necessarium, nimirum modum quo quis ad salutem pervenire queat, ubi simul Iudaeos salutis suae procraftinatos urget, ut ne tempus gratiae negligant, aliàs nimis ferò suam negligentiam deploraturos, & gentes ipsis praefendas esse. Interim tamen hac responsione etiam quaestioni propositae satisfacit, indicans omnino paucos fore, qui salutem consequuntur: quia multi querent intrare, & non poterunt. Quando autem de paucitate salvandorum agitur, sedulo cavendum, ne ejus culpa sive in authorem vel Dominum salutis, sive in hujus praecones conjiciatur. DEUS enim solenniter Ezech. 33. v. 11. per vitam suam protestatus est, quod nolit mortem peccatoris, sed ut is convertatur à via sua impia, & vivat. Paulus quoque disertè testatur, 1. Tim. 2. v. 4. quod Deus velit omnes homines*

solvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire. Praeconium quoque salutis est universale. Nam in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terrae verba eorum. Ps. 19. v. 5. Sed omnis culpa paucitatis salvandorum residet in ipsis hominibus, qui sese ad ordinem salutis, quem DEUS in verbo suo monstravit & praescripsit, non accommodant. Ut verè DEUS per Osam 13. v. 9. dixerit: Perditio tua Israel ex te: ex me autem tantummodo salus tua. In aliis enim hominibus haeret perpetuum peccatum incredulitatis, & quoniam crederit, non salvabitur: in aliis invenitur habitus extremæ impietatis, quorum damnatio justa: in aliis dominatur hypocrisis, quae probitatis simulatio in oculis Domini est abominatio: alii spontanea laborant coecitate in luce Evangelii: alios Satanas ejusmodi immergit securitati, ut de sua salute ne gry quidem sint solliciti: alii veritatem agnitam rursus abnegant, his nulla relinquitur pro peccatis hostia ad salutem: alios studium mundanae prosperitatis sic abstrahit, ut de caelestibus nunquam cogitent: alii in peccata prolapsi poenitentiam negligunt, & de venia atque gratia DEI desperant. Sic multi & varii sunt modi, quibus major pars hominum seipsum salute oblata privat, & in culpa est, quod, proh dolor! pauci salvantur. Sed audiamus ipsum Christum hac de re differentem.

Ἀγωνίζεσθε, inquit, contendite, omnibus viribus conemini intrare per angustam portam. Innuat, varia fore obstacula (sicuti modo aliqua recensuimus) quae impeditura sint multos, quo minus per portam gratiae & salutis ingrediantur. Proinde cuius annitendum, ut veluti aliis ingressum praeripiat, siquidem angusta porta paucos simul recipiat. Inprimis autem moras & cunctationes omnes hic refecandas esse, ne quis curam suae salutis differat, sed dum ea offertur, eam singuli apprehendere studeant, siquidem futurum sit tempus, quando porta illa gratiae & salutis claudetur, & tum multi querent intrare, & non poterunt. Inquirendum autem, quanam sit illa porta, per quam ad salutem ingrediendum. Pontificii scriptores per portam

tam intelligunt virtutem: & statuunt, quod is, qui præcepta DEI inviolabiliter servat, per portam illam ingrediatur. Quia verò carnali homini difficile sit ambulare per observantiam divinatorum præceptorum, iccirco nominari *angustam portam*. Nos verò per *portam gratiæ & salutis*, per quam in cælum recipimur, nihil aliud intelligimus, quam Christum Jesum, Dominum & Servatorem nostrum. Ipse enim de seipso dicit; Joh. 10. v. 9. Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur. Et Joh. 14. v. 6. Ego sum via, & veritas, & vita, nemo venit ad patrem, nisi per me. Ipse enim est scala illa Jacobi, Gen. 28. v. 12. quæ ex terris in cælum protensa, facit, ut angeli Dei ad nos descendant, & nos homines in cælum ascendamus. Per Christum enim DEUS & sibi reconciliavit omnia, & pacificavit etiam cuncta per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt. Col. 1. v. 20. Quærat autem quis, quæ fiat, quod Christus dicatur *angusta porta*, cum seipsum dederit pro totius mundi vita, Johan. 6. v. 51. cum omnibus pateat, nec quenquam qui ad ipsum venit, ejiciat foras? Johan. 6. v. 37. cum denique ipsius meritum non tantum sufficiens, sed etiam superabundans sit pro totius mundi peccatis? Respondeo: Fit hæc angusta portæ non culpa Christi, sed vitio hominum. In primis autem sunt duo hominum genera, quibus hæc *porta*, quæ pœnitentibus & credentibus satis patens est, nimis sit *angusta*.

Alii turgent fiducia suorum operum & meritum, quales sunt hypocritæ & justitiani, quibus hoc ostium nimis est humile, ita ut per illud cum suis mercibus humanarum traditionum & superstitionum non possint ingredi, unde alias latius patentem portas quærunt.

Rursus alii turgent operibus carnis, & laborant hydropè mundanarum affectionum, quales sunt Epicuræi, qui sarcinis variorum peccatorum ita sunt onerati, ut per *angustam hanc portam* non possint ingredi. Ultraque pars deponat noxium illum animæ tumorem, sequæ juxta doctrinam Evangelii humiliet, una quidem abjiciendo fiduciam propriæ justitiæ, altera verò abjiciendo peccatorum fascès, tum porta hæc ipsis satis patens erit.

Illa verò Christi verba admiratione digna videntur, quod dicit: *quia multi, dico vobis, quærunt intrare, & non poterunt*. Num ergò via salutis per arcum aliquod Dei decretum aliquibus ita clausa est, ut si maxime omnibus modis conentur illam ingredi, non tamen possint? Inveniuntur quidam hodie, pro pudor & dolor! ejusmodi Ecclesiæ Doctores, qui Electionem hominum ad salutem ex nudo & absoluto Dei decreto dependere contendunt. In hoc si DEUS quempiam præterierit, non posse eum salvari, si maxime baptizetur, oret, verbum DEI audiat, absolute & sacra cœna utatur. Premi enim ipsum arcano illo decreto, quod sit immutabile. Num ergò Christus hic talem absolutam impossibilitatem multorum statuit, qui per portam salutis intrare nequeant, si maxime cupiant? Absit, ut putemus Christum hoc docere. Hæc enim doctrina viam sternit ad desperationem. Hoc Beda animadvertens aliud ponit glossema: Multi, inquit, quærunt intrare, salutis amore provocati, & non poterunt, itineris asperitate deterriti. Non inepte quidem hoc dicitur: sed

si Christi intentionem attendamus, tum res omnis erit magis plana. Christus vult excitare cunctabundos & salutis suæ procrastinatores, qui semper conversionem & pœnitentiam suam in crastinum rejiciunt, & cum Judæis apud Esa. 28. v. 10. dicunt: Manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi modicum ibi. Hos vult serio commotione excitare, ne oblatam salutis occasionem præterlabi patiantur. Futurum enim ut illa gratiæ & salutis *porta* non perpetuo pateat, sed aliquando claudatur. Id si factum fuerit, tum procrastinatores illi magno conatu & serio instabunt, ut & ipsi ad salutis gaudium intromittantur, sed frustraneum id futurum est, siquidem nimis tarde salutis negotium serio agere cœperunt.

Quando ergo illa salutis *porta* claudatur? Singulis in hora mortis universis in novissimo die post universale judicium mundi. Tum enim non erit amplius locus pœnitentiæ aut tempus salutis procurandæ: sed expectanda exacta justitia DEI, vel paterna consolatio. Dum hæc porta regni cœlorum alias cuius patet quamdiu vivit: & in genere etiam omnibus hominibus aperta sit, usque ad consummationem seculi.

Hoc ipsum Dominus eleganti parabola illustrat. Confert seipsum paterfamilias, qui ante ostium sedens expectat suos amicos, quos ad convivium invitavit. Qui si advenerint, & paterfamilias animadvertit se reliquos invitatos frustra expectare, tum surgit, domum convivii intrat, ostium claudit, & cunctatores illos agnoscere aut ad convivium admittere recusat, ut unusquisque improbè pulsant. Hoc Judæis quoad regnum Dei in novissimo die eventurum Dominus hic disertè ipsis prædicit. Postquam enim Christus ipse cum suis Apostolis eos ad regni cœlestis convivium invitavit, atque satis diu ad pœnitentiam expectavit, tandem ad judicium sedebit, à quo ubi surrexerit, & cum electis suis beatorum sedes in cœlo occupavit, tum præfracti & obstinati Judæi salutis desiderio summo quocumque tenebuntur, & intra numerum sanctorum, adeoque in regnum DEI se etiam admitti postulabunt, pulsantes & clamantes, *Domine, Domine aperi nobis*. At cœlestis paterfamilias ipsis respondebit: *non novi vos, unde sitis*. Nam dum in altero orbe vixistis, non fuistis ex mea familia, non devote audivistis meum verbum, Evangelium meum meosque ministros persecuti estis, sacramenta mea spreveristis, non pœnitentiam egistis, nullos fructus cœlesti doctrina dignos protulistis. Ut ergo tum ego vobis cum mea doctrina incognitus fui, sic nec ego nunc vos pro meis servis agnoscam, utcumque vel invitati me nunc *Dominum* nominare cogimini. Caterum, quia hic cœlestis paterfamilias novit hypocritas esse pertinaces, & licet de peccato convincantur, multa tamen prætexere & singularia privilegia allegare solere. Ideo etiam hic prætextus illos adducit & refutat. Nam dicent Judæi: *edimus coram te & bibimus, & in placetis nostris docuisti*. Et sanè Judæi hanc prærogativam habuerunt. Christus enim fuit minister circumcisionis propter veritatem DEI, ad confirmandas promissiones Patrum. Rom. 15. v. 8. ac propterea Judæi fuerunt electi DEI peculiū, sacerdotiū regale, quibus & DEUS ipse & Messias se familiarissi-

imum

num, præ omnibus aliis populis præbuit. Vide Deut. 4. v. 7. Et tamen ex hoc populo illi, qui non sunt conversi ad Christum, in novissimo die audient: *Dico vobis, nescio vos, unde sitis. Discedite à me omnes operarii iniquitatis.* Quasi diceret: Sicuti vos pro meis non agnoscam, licet me Dominum appellaturi sitis: ita etiam vos pro alienis habebo, licet externam familiaritatem in terris allegaturi sitis. In his enim regnum DEI non consistit, sed in iustitia, pace & gaudio Spiritus sancti. Hæc cum vos jam negligatis, vos non tantum excludam ex gaudiis regni cœlestis, sed etiam procul à me *discedere* jubebo, & jubendo etiam efficiam. Quorsum autem ipsos remittere velit, explicat dum dicit: *ibi erit fletus & stridor dentium.*

Porro quod DEUS hæc omnia in Judæos sui temporis, & quibuscum ipse conversabatur, dixerit, manifestum est. Verum quemadmodum omnia quæ in scriptura annotata sunt, in nostri doctrinam scriptura sunt, ita etiam hæc nos tangere non dubitemus, eaque contra malos Christianos accommodemus. Etenim hic Dominus etiam in nostris plateis, civitatibus, templis & scholis docet: ad ipsius mensam nos sedemus, manducamus panem vitæ, & bibimus aquas salutare. Si qui verò professione suæ non responderint: si fidem nudam sonarint; eandem autem bonis operibus fretam monstrare poterint, atque sic specimen quidem pietatis habuerint, virtutem autem ejus negarint. 2. Tim. 3. v. 5. Illis profecto, licet baptizati sint, licet, se Christianos esse, professi fuerint, Christus quoque dicit: *nescio vos unde sitis. Discedite à me omnes operarii iniquitatis.* Nam regnum DEI non consistit in sermone & gloriatione externa: sed in virtute. 1. Cor. 4. v. 20. Quod si verò hæc tam rigida sententia rejiciendi erunt hi, qui puram habuerunt doctrinam, sed eam operibus non exornarunt: quam sententiam expectabant illi, qui doctrinam superstitionibus & idolomania contaminarunt, atque insuper quoad opera sceleratissimè vixerunt. De hoc interroget quis Pontificios.

Tandem etiam Christus pœnam disertè exprimit: *ibi erit fletus & stridor dentium.* Est hæc notatio doloris & horrois, quam impii in gehenna sustinere debent. Ut sic sciant, ipsorum pœnam non fore otiosam exclusionem ex regno DEI, ut nihilominus alibi ipsis bene sit: sed fore eam conjunctam cum gravissimis doloribus, qui animam non minus quam corpus affligent. Cum enim utraque pars hominis peccarit, utraque etiam punietur. Et anima quidem privatione jucundissimi conspectus DEI, atque sensu iræ ejus perpetuo cruciabitur, unde *fletus & gemitus* orientur. Corpus verò inextinguibilis ignis ardore torretur, quod *stridorem dentium* concitabit. Duo verò Jesus addit, per quæ ipsorum calamitas & dolor sint augenda. Unum erit felicitas Patriarcharum & Prophetarum, de quorum progenie ipsi semper gloriati sunt, & tunc animadvertent, se ab ipsorum consortio exclusos esse. Ideo dicit: *ibi erit fletus & stridor dentium: cum videritis Abraham, & Isaac, & Jacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.* Facit hoc plurimum ad miseriam amplificationem: quando quis alios in honore & gloria sedere vi-

Harm. Tom. I.

det, quos se aliquo propinquitatis gradu attingere novit, se autem calamitosum esse sentit. Alterum, quod dolorem ipsorum acuet, erit, quod ipsis exclusis, qui se solos recipiendos esse somniabant, visuri sint gentes, quas ipsi pro maledictis habebant, ex omnibus orbis nationibus collectas, cum Patriarchis & Prophetis perpetua frui felicitate & gaudio regni cœlestis. *Et venient ab oriente & occidentè, & Aquilone, & Austro, & accumbent in regno Dei.* Acuet etiam hoc dolorem in damnatis Judæis. Quanto enim pertinacior odio gentes ad finem usque persecuti sunt: tanto plus etiam dolebunt, quando gentes in filios Dei adoptatas, se verò abdicatos esse videbunt. Hoc DEUS ipsis minatus est per Mosen. Deut. 32. v. 21. Ipsi me provocarunt in eo qui non est populus, & in gente stulta irritabo eos. Postremò Christus subjungit: *ecce sunt postremi, qui erunt primi: & sunt primi, qui erunt postremi.* Prænunciat mirabilem commutationem Judæorum & Gentium, quæ Judæis contra omnem suam expectationem accidit, atque admodum mirabilis videbitur. Ideo utitur etiam Adverbio admirantis, *ecce.* Per *postremos* intelligit gentes, quas DEUS antiquitus permisit ingredi vias suas, Act. 14. v. 15. ut ambularent in vanitate sensus sui, alienati à vita Dei per ignorantiam quæ est in illis. Eph. 4. v. 18. Hi *postremi* facti sunt *primi*, hoc est, gentes, jam non amplius vivunt in mundo sine Deo: sed in Jesu Christo, qui aliquando longè erant, facti sunt propè, sunt cives Sanctorum & domestici DEI. Eph. 2. v. 13. Per *primos* intelligit Judæos, qui primo in Abrahamo ad regnum Dei vocati sunt, postquam in diluvio prima promissio exspirasse visa fuerat. Israel quoque vocatur primogenitus Dei filius. Exod. 4. v. 22. Hi *primi* facti sunt *postremi*, idque dupliciter, & corporaliter & spiritualiter. Politicè ubique locorum sunt inter postremos. Nullum habent regnum, nullam Rempublicam, ad nulla honesta inter nationes admittuntur officia, in civitatibus, in quas recipiuntur, extremos fere angulos inhabitare coguntur, omnibus denique hominibus sunt despectui & irrisioni. Spiritualiter quoque sunt *postremi*, & omnium populorum miserrimi. Vivunt in mundo sine Deo, sine Messia, sine veritatis cognitione, sagnant seipsum suis nugis & fabulis Talmudicis, donec tandem sine omni consolatione hunc mundum deserunt, Deo non placent, & omnibus hominibus adversantur. Pervenit autem ira Dei super illos usque in finem. 1. The. 1. v. 16. Et si maximè interdum aliqui ex illis ad Christum convertuntur: tamen contempti vivant, quia nemo ferè ipsis fidit, quod serio Christi fidem & per eum salutem quarant, cum vix vicissim ex ipsis confessione, conversatione & perseverantia testatum faciat, se verè Christianum factum esse. Quia autem hoc dictum est universale, unusquisque illud sibi applicet: & qui *primus* est, non superbiat, sed videat ne cadat & labatur: qui vero inter *postremos* est, non desperet, sed fide, pietate & precibus ad superiora contendat, & DEUS ipsum exaltabit suo tempore.

PHARISÆI MONENT JESUM DE INSIDIIS HERODIS,

LUCÆ 13. vers. 31.

RATIO ORDINIS.

consequentia hujus historię ad præcedentem propterea non dubitare licet, quia Evangelista ipse disertè testatur, eam accidisse in aut̃ h̃m̃era, eodem die, quo scriba

ille de paucitate salvandorum inquiserat. Neque quicquam in Evangelistis extat, quod cum ratione aliqua hisce historiis interponi possit.

.

HERODIS MACHINATIO CONTRA JESUM IPSI INDICATUR.

LUC. 13.

31. Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσήλθόν τινες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ· ἐξέλθε, καὶ πορεύσῃς ἐν τεύθειν, ὅτι Ἡρώδης θέλει σε σκοπεῖναι.
32. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες εἰπάτε τῇ ἀλάπικι ταύτῃ ἰδοὺ· ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰασεὶς ἑστέ· ἁπτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελευτήσω.
33. Πλὴν δεῖμα σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι· ὅτι οὐκ ἐνδέχεται πρὸς Φηθὴν σκοπεῖσθαι ἐξω Ἱερουσαλὴμ.
34. Ἱερουσαλὴμ, Ἱερουσαλὴμ, ἡ σκοπεῖναι σὰς πρὸς Φηθὴς, καὶ λιθοβολῶσαι τὰς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποικίλεις ἠθέλησαι ἰδοὺ σκῆνα σαβάνης, ἐν τρόπον ὄρνιθων πλὴν ἐαυτῆς ἰοῦσαι ἐπὶ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθέλησατε;
35. Ἰδοὺ, ἀφίστημι ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἐρημὸς, λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ με ἴδητε ἕως αὐτῆς ἡμέρας, ὅτι εἰπῆτε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

31. Eodem die accesserunt quidam Phariseorum, dicentes illi: Exi & vade hinc, quia Herodes vult te occidere.
32. Et ait illis: Ite, dicite vulpi illi: Ecce ejicio demonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consummor:
33. Veruntamen oportet me hodie & cras & perendie ambulare, quia fieri non potest, ut propheta pereat alicubi, quam Hierosolymis.
34. Hierusalem Hierusalem, que occidit prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum suum sub pennis, & nolulistis?
35. Ecce relinquitur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quod non videbitis me, donec venerit tempus, cum dicitis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

Periocha hujus Historiæ.

IN prædenti sermone audivimus, quam graviter Dominus Jesus Judæos monuerit, ut seposita fiducia sui generis & externi cultus, seriò contendat intrare salutis portam, dum tempus est, eademque adhuc patet: alioquin futurum, ut ea occludatur, & si ipsi neglexerint mature per eam ingredi, magno cum suo gemitu & dolore in æternum exclusos iri. Hanc commonefactionem, utpote ex animo benevolo & salutis eorum sicute profectam, omnes Judæi grata mente suscipere, inprimis autem Pharisei, tanquam legis interpretes & pietatis doctores, populo quam diligentissimè inculcare debuissent, ut futurum æternum exitum evitarent. Verum ex præsentia historia patet, Phariseos illa Christi libertate sic offensos fuisse, ut subdole, quandoquidem aperta vi non audebant, ipsum ex Peræa & à se removerent, ne sui concionibus populum prorsus ab ipsis ab alienaret. Sic verò ipsi occasionem præbent, ut toti populo, inprimis autem urbi Hierosolymorum extremum excidium & interneccionem denunciet, qua DEUS etiam in hac vita ipsorum ingratitude nem puniturus sit. Brevis hic est locus, sed pluri-

ma continet observatu digna: quapropter diligenter excutiendus.

1. Primo monitores considerandi occurrunt, qui Domino Jesu suadent, ut locum mutet, & fuga sibi consulat. Eodem die accedunt quidam Phariseorum, dicentes illi: Exi & vade hinc, quia Herodes vult te occidere. Certè de periculo quenquam monere laudabile est, & verum veri amici officium. Sic Jonathas Davidem monuit, de patris sui Saul sanguinario proposito, & David iphus manus evalit. I. Sam. 20. v. 9. Sic Act. 23. v. 16. Pauli sororis filius ipsum salubriter admonuit de insidiis Judæorum, qui se devoverant, se nec manducatuos nec bibituos donec Paulum occidissent, & liberatus est. Tales autem non fuerunt hi monitores, sed quæcunque protulerunt, ea per fallaciam & dolose proposuerunt. Nam offensi ipsius libertate qua contra Judæos docebat: & quia ea suam etiam existimationem obscurari sentiebant, tentant num hac ratione eum honeste à se remove, aut penitus ipsi os obturare, & metu imminentis mortis silentium imponere possint. Simulant igitur benevolentiam, & monent, ut sibi à periculo caveat,